

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ»

Ступінь вищої освіти	Магістр
Освітньо-професійна програма	«Середня освіта (Географія)»
Факультет	Факультет географії, історії та туризму
Кафедра	Географії і туризму
Семестр	1
Кількість кредитів	4
Мова викладання	українська

Викладач	к.геогр.н., доцент Яроменко Оксана Володимирівна
Контактна інформація	Yaromenko_ov@ukr.net

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Навчальна дисципліна «Теоретичні проблеми суспільної географії» ознайомить з сучасним концептуально-понятійним апаратом суспільної географії; головними парадигмами і концепціями суспільної географії; визначить головні проблеми суспільної географії для прогнозування її подальшого розвитку. Суспільна географія вивчає територіальну (геопросторову) організацію суспільства та його складових частин — населення, економічної, соціальної, політичної сфер. Суспільство й ойкумена з погляду територіальних відмінностей є об'єктами вивчення суспільної географії. Орієнтована на здобуття у майбутніх фахівців з географії умінь та навичок розв'язання проблем сучасної суспільної географії.
Мета та цілі	Ознайомити здобувачів з концептуальними засадами та теоретико-методологічними проблемами суспільної географії, що відображають сучасні особливості розвитку і функціонування її як галузі знань, та здатності до здобуття спеціалізованих умінь та навичок розв'язання проблем сучасної географії; поглиблення знань з предметної області та формування у майбутніх фахівців аспектів методики суспільно-географічних досліджень. Основні завдання: розкрити проблеми об'єкту та структури суспільної географії; висвітлити особливості історичного розвитку суспільної географії та проблем формування української суспільно-географічної школи; розкрити проблеми формування суспільно-географічних законів і закономірностей; теорій та концепцій суспільної географії; ознайомитися з методикою та методами суспільно-географічних досліджень.
Результати навчання	Застосовувати знання фундаментальних і прикладних наук у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області. Розуміння концептуальних засад та основні теоретико-методологічні проблеми суспільної географії. Володіти спеціалізованими уміньми та навичками розв'язання проблем сучасної географічної науки.

Soft skills:	Soft skills (соціально-психологічні аспекти професійної компетентності): Здатність аналізувати, виявляти, вирішувати. Здатність планувати та управляти часом. Оцінювати, просувати, реалізовувати та організовувати. Здатність логічно і системно мислити, креативність та інше.
Пререквізити	Освітня компонента, що закладає базові основи фахових компетентностей. Базується на знаннях раніше отриманої раніше вищої освіти. Читається в комплексі з базовими дисциплінами на I курсі другого (магістерського) рівня вищої освіти, зокрема: «Педагогіка та психологія освітньої діяльності», «Теоретичні проблеми фізичної географії», «Методика навчання географії»

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	К-сть балів
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ: ПРОБЛЕМИ ОБ'ЄКТУ ТА ПЕРІОДИЗАЦІЇ РОЗВИТКУ			
Тема 1. ПРОБЛЕМА ОБ'ЄКТУ ТА СТРУКТУРИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.	Об'єкт науки. Предмет і конкретні об'єкти суспільної географії. Зміст суспільної географії (наукові ідеї, гіпотези, принципи, терміни і поняття, теореми, теорії, концепції тощо). Структура суспільної географії. Зв'язки суспільної географії з іншими науками. Завдання суспільної географії на сучасному етапі розвитку науки	Анотація матеріалу. Вивчення основних понять і термінів. Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичної №1.	8
Тема 2. ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.	2. Розвиток суспільної географії у контексті суспільного (економічного і соціального) та загальнонаукового розвитку. Періодизація розвитку суспільної географії. Головні напрямки у розвитку загальної суспільної географії: економіко-географічний, антропогеографічний, формально-теоретичний напрямки.	Опрацювання лекційного та презентаційного матеріалу. Виконання завдань практичної №2	8
Тема 3. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ШКОЛИ.	Формування української національної географії. Внесок істориків та етнографів (П. Чубинський, М. Грушевський). Внесок економістів і статистиків (К. Воблій, В. Садовський, М. Паламарчук). Становлення модерної суспільної географії (С. Рудницький, А. Синявський, В. Кубійович та інші). Сучасні наукові суспільно-географічні центри й організації.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних №3.	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ			
Тема 4. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.	Геопросторова організація суспільства (ГОС) - головне поняття суспільної географії. Територія як поняттєво-термінологічна система. Головні риси території: властивості, відношення, процеси. Територіальні властивості: природні, суспільні, просторові.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичної роботи №4.	8

	Територіальні відношення: положення і функції. Процеси: диференціації, інтеграції, територіального системотворення.		
Тема 5. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАКОНІВ І ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ.	Поняття закону і закономірності науки. Система суспільно-географічних законів. Генетичні закони і закономірності (територіальної диференціації та інтеграції). Закони територіальної структури (Кілець Тюнера, Граток Кристаллера) та відповідності (систем розселення господарським територіальним системам, соціальних територіальних систем системам розселення). Функціональні закони (територіальної гравітації, територіальної дифузії, геокібернетичні).	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичної роботи №5.	8
ТЕМА 6. ТЕОРІЇ І КОНЦЕПЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ	Поняття про наукову теорію і концепцію. Основні елементи науки (факти, поняття і категорії, закони, концепції, парадигми, методи та інше). Класи суспільно-географічних теорій і концепцій: Географо-екологічні. Географо-демосоціальні. Географо-економічні. Географо-політичні. Теорії і концепції економічної географії.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичної роботи №6.	10
ТЕМА 7. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	Поняття наукового методу. Алгоритм суспільно-географічних досліджень. Система методів дослідження. Філософські методи. Загальнонаукові методи. Конкретнонаукові методи.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних №7	10

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Основна

1. Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної та соціальної географії. К.: Либідь, 1997. 320 с.
2. Немець Л. М. Основи соціальної географії : навчальний посібник / Л. М. Немець, К.Ю. Сегіда, Н. В. Гусєва. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 235 с.
3. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. К.: Вища школа, 1996. 232 с.
4. Теоретичні та методологічні проблеми суспільної географії: Збірник наукових праць на пошану Заслуженого професора ЛНУ ім. І Франка Олега Шаблія. Львів, 2006. 432 с.
5. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт, 2001. 560 с.
6. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с.
7. Шаблій О. І. Суспільна географія : у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження : [Вибрані праці] Human Geography : in two Vol. Volume One. The Problems of theory, history and methodic of research : Selected Works / Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.
8. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 444 с.
9. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 744 с.
10. Шаблій О.І., Вісьтак О.І. Основи суспільної географії: навчально-методичний посібник (програма, самостійна і практичні роботи, індивідуальне науково-дослідне завдання). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 31 с.

Допоміжна

1. Sergii Puhach, Oksana Yaromenko, Nina Myronets. Spatial features of the road network in Western Ukraine. Економічна та соціальна географія. Київ, 2022. Вип. 87. С. 26–31.
2. Ахмедов Б. М., Мельничук М. М., Яроменко О. В. Регіональні відміни у структурі сільськогосподарських угідь Волинської області. Geographical sciences / «Colloquium-journal» Warsawa, Polska №8 (95), 2021. С. 10–13.
3. Бикова М. Д. Суспільно-географічні аспекти розвитку господарства міста Києва в умовах сучасних трансформацій. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7465>
4. В.О. Мартинюк, А.С. Романів, О.Я. Романів, В.П. Селецький, О.В. Яроменко. Учнівські науково-дослідницькі роботи з географії: методологія та методика. Навчально-методичний посібник. Рівне, 2014. 228 с.
5. Гаращук О.В., Куценко В.І. Модифікація освітнього менеджменту в контексті суспільних проблем регіонального розвитку. *Регіон – 2018: суспільно-географічні аспекти*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців (м. Харків, 3 – 4 квітня 2018 р.) / Гол. ред. колеґії Л.М. Немець. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. 200 с.
6. Грицевич В. С. Тринітарний підхід до розуміння предмета дослідження суспільної географії. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. Випуск 11. 2019. С. 25–30.
7. Грицевич В. С. Антропоторія як конкретний об'єкт дослідження суспільної географії, Суспільна географія: наукові традиції і сучасні виклики. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2018.
8. Довгань Г. Д. Географія: регіони та країни. 10 клас. Х. : Вид. група «Основа», 2018. 112 с.
9. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні : навчальний посібник / Я. І. Жупанський. К. : КВКФ «Колір-Друк», 2006. 276 с
10. Калько А., Яроменко О. Українська діаспора у роки незалежності: історико-географічний аспект. Збірник тез виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історія української державності», присвяченої 25-річчю проголошення незалежності України (22 вересня 2016 р.) Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С.Дем'янчука, 2016. С. 30-33.
11. Калько А.Д., Яроменко О.В., Осіпчук І.О., Миронець Н.Р. Якість життя населення Рівненської області: географічний аспект. *Географія та туризм: наук. ред. кол.: Запотоцький С.П. (гол. ред.) та ін. журнал*. К.: Альфа –ПІК, 2019. Вип. 52. С.60–66.
12. Калько А.Д., Мельничук М. М., Ахмедов Б. М., Яроменко О.В. Сільськогосподарська освоєність земель Волинської області. *Географія та туризм: науковий журнал/ред. кол. Запотоцький С.П. К.: Альфа-ПІК, 2021. Вип. 61. С. 52–58.*
13. Луцишин П. В., Клімонт Д., Луцишин Н. П. Територіальна організація суспільства (основи теорії). Луцьк: Вежа, 2001. 334 с
14. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку : Монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. 253 с.
15. Методи та методика суспільно-географічних досліджень: методичні рекомендації / Упорядник Яроменко О.В. Рівне. МEGУ імені академіка Степана Дем'янчука. 2020. 95 с.
16. Методологічні основи географічних наукових досліджень учнів Малої академії наук України : Навчально-методичний посібник. [А. Романів, О. Романів, О. Яроменко; відп. за вип. О. Лісовий, С. Лихота]. К. 2016. 72 с.
17. Оксана Яроменко, Тетяна Гриценко, Географічний аналіз загальної середньої та позашкільної освіти Рівненщини. *Туризм, географія, краєзнавство: актуальні проблеми теорії і практики*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 16-17 травня 2019 р.). – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2019. 328 с. С. №322–326.
18. Осіпчук І.О., Яроменко О.В. Соціально-незахищені діти в Україні: суспільно-географічні дослідження. *Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSNU)*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ, 30-32 березня 2018 р. гол. Ред. колеґії Я.Б. Олійник; КНУ імені Тараса Шевченка. К.: Прінт-Снрвіс, 2018. С.106–108.
19. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. К.: Знання, 1998. 415 с.

20. Підручник Географія 10 клас Гільберг 2018 (рівень стандарту) Гільберг Т. Г., Савчук І. Г., Сovenko В. В. 2018. 240 с.
21. Пістун М.Д., Тьорло В.О., Мезенцев К.В. Теоретико-методологічна концепція раціонального розміщення продуктивних сил. Економічна та соціальна географія. 2000. Вип. 49. С. 3–12.
22. Савчук І.Г. Основні тенденції розвитку французької суспільної географії у 70-80-х роках ХХ століття. *Український географічний журнал*. 2004. №3. С. 74–82.
23. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник / За ред. Шаблія О.І. Львів: Світ, 2000. 680 с.
24. сподарства України. *Український географічний журнал*. К., 2010. № 20. С. 58–67. Балабанов Г.В., Кавецький І.Й., Качаев Ю.Д., Нагірна В.П., Підгрушний Г.П., Яснюк Т.Е. Розвиток теоретичних засад суспільної географії в умовах ринкових перетворень. *Український географічний журнал*. 2012. № 3. С. 69–79.
25. Учнівські науково-дослідницькі роботи з географії: методологія та методика. Навчально-методичний посібник. В.О. Мартинюк, А.С. Романів, О.Я. Романів, В.П. Селецький, О.В. Яроменко. Рівне, 2014. 228 с.
26. Шевчук Л. Т. Соціальна географія : навчальний посібник / Л. Т. Шевчук. К. : Знання, 2007. 349 с.
27. Шевчук С., Олійник Я. Основні риси розвитку методології суспільної географії в Україні у ХХ столітті. *Науковий вісник Чернівецького університету*: Збірник наукових праць. Вип. 480-482: Географія. Чернівці, 2009. С. 52– 59..
28. Яроменко О. В. Теоретико-методологічні засади вивчення наукової школи при історичному аналізі науки. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: збірник наукових праць*. № 1 (13). Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2015. 345. С.198–204.
29. Яроменко О. В., Гриценко Т. В., Федорович М.-А.Т. Демографічне благополуччя та здоров'я населення Рівненської області. Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (03 квітня 2020 р.). Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2020. С. 127–132.
30. Яроменко О. В., Павловська Т. С. Історико-географічні аспекти трансформації поселенської мережі Волинської області. Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (03 квітня 2020 р.). Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2020. С. 132–136.
31. Яроменко О. В., Селецький В.П. Методичні вказівки до вивчення курсу «Економічна географія України». Рівне. 2010. 79 с.
32. Яроменко О. В. Професор Маркіян Будз: внесок у розвиток географічної науки. Збірник тез виступів учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в ХХІ столітті» присвяченої 90 річчю від дня народження С.Я. Дем'янчука (22-23 жовтня 2015 р.). Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2015. С. 196–199.
33. Яроменко О., Калько А.Д. Трансформаційні процеси у сільському господарстві Рівненської області. *Науковий вісник Чернівецького університету* : збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Вип. 814: Географія. С. 88–92.
34. Яроменко О.В. Географія світового господарства. Навч. посібник. Рівне, 2010. 132 с.
35. Яроменко О.В. Наукова школа як об'єкт аналізу у суспільно-географічних вивченнях. Сучасний стан, проблеми та перспективи географічної науки в Україні: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, присвяченого 65-річчю з дня народження О.В. Заставецької (м.Тернопіль, 27 квітня 2018 р.). Тернопіль: Вектор, 2018. С. 70–74.
36. Яроменко О.В. Розвиток суспільно-географічної регіоналістики. *Географія в інформаційному суспільстві*. Зб. Наук. праць. У 4-х тт. К.: ВГЛ Обрії, 2009. Т.ІІ – С. 141–143.
37. Яроменко О.В. Розробка методологічних основ розвитку української суспільної географії. Історія української географії та картографії. Частина 1: Збірник матеріалів Третьої Міжнародної наукової конференції, присвяченої 130-літньому ювілею академіка Степана Рудницького. Тернопіль, 6-7 грудня 2007 р. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. Тернопіль, 2007. С. 67–71.

1. PROMETHEUS. Найкращі онлайн-курси України та світу. URL: <https://prometheus.org.ua/>
2. Всеосвіта. Спільнота активних освітян. URL: <https://vseosvita.ua/>
3. Географіка. Географічний портал. URL: http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji/metodika_vikladannja_geografiji
4. Географія для всіх. URL: http://geo-bav.at.ua/load/urok_geografii
5. Додатки і платформи для змішаного та дистанційного навчання: <https://osvitanova.com.ua/posts/4264-dodatky-i-platformy-dlia-zmishanoho-ta-dystantsiinoho-navchanni>
6. Електронні навчальні посібники: URL: <http://ukrmap.com.ua/catalog/navchalna-produktsija/elektronni-navchalni-posibniki>
7. Електронні фахові наукові видання Національної наукової бібліотеки України імені В.І.Вернадського. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN
8. Освітній проєкт «На урок». URL: <https://naurok.ua/>

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримання правил академічної доброчесності. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів	
Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1 (Теми 1-3)	24
Змістовий модуль 2 (Теми 4-7)	36
Підсумковий контроль (екзамен)	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни